

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 80— Cor.
Pe jumătate an . . . 40—
Pe 3 luni . . . 20—
Pe o lună . . . 7—

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 100 franci

Telefon

pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA
Strada Zrinyi Nr. 1 a.

INSERTIUNILE
se primesc la administrație.
Mulțumite publice și Loc
deschis costă șirul 1 Gor.
Manuscrisurile nu se in-
napoiază.

Tratatul cu ministrul Jászi.

Ziua de astăzi este o zi istorică. În sfârșit îndelungatele noastre lupte politice au un rezultat pozitiv: națiunea română din Ardeal și Ungaria e pe cale să-și eluete dreptul de a se putea organiza și conduce singură. Pe baza dreptului popoarelor de liberă dispunere asupra sorții lor, drept recunoscut de toate cărmuirile de stat, Consiliul Național Român s'a hotărât la un pas decisiv: să facă un demers energic la guvernul maghiar din Pesta ca principiul propriei dispunerii, propagat de Wilson și acceptat pretutindeni, să fie tradus în realitate. Consiliul Național Român a trimis demnăzi următoarea telegramă:

CĂTRĂ GUVERNUL CONSILIULUI NAȚIONAL MAGHIAR

Budapesta.

Deslănțuirea furtunoasă a evenimentelor ni-a produs convingerea, că în înțelesul dreptului de liberă dispozițiune a neamurilor, cât și spre scopul de a păstra ordinea publică, siguranța averii și a vieții, trebuie încă acum să luăm puterea deplină de guvernare asupra teritoriilor locuite de Români în Ardeal și Țara Ungurească. La ținutul acesta aparțin comitatele: Torontal, Timiș, Caraș-Severin, Arad, Bihor, Sămar, Maramurăș, Bistrița-Năsăud, Solnoc-Dobâca, Sălaj, Cluj, Murăș-Turda, Turda-Arieș, Alba-Inferioară, Târnava-Mică, Târnava-Mare, Hunedoara, Sibiu, Brașov, Făgăraș, Trei-Scaune, Odorheiu și Ciuc, precum și părțile românești din comitatele Bichiș, Cianad și Ugocea.

Guvernul să adreseze națiunilor din Ungaria și Ardeal numai decât un manifest în acest înțeles și să subordoneze potestății noastre toate instituțiunile, autoritățile și organele de stat, politice, administrative, judecătorești, de comunicațiune, școlare, bisericești, financiare și militare aflătoare pe acest teritor. Tot atunci este a se sista pe acelaș teritor orice alt imperiu. Pentru acest caz putem garanta ordinea publică, siguranța averii și a vieții. În cazul contrar am fi nevoiți să aducem prin proclamațiune la cunoștința poporului nostru, a țării și a lumii întregi, că exercitarea dreptului de liberă dispozițiune asupra sorții noastre ni s'a fă-

cut imposibilă și astfel vom sista orice împreună lucrare cu autoritățile publice, iar pentru evenimentele ce ar urma nu primim nici o răspundere și acea răspundere o transmitem integral asupra guvernului actual al Consiliului național maghiar.

E lucru firesc, că față cu celelalte popoare aflătoare pe teritoriul de sub întrebare vom respecta din partea noastră principiile lui Wilson.

Mocalitățile de predare a guvernării le va stabili o comisiune mixtă. Guvernul îl vom constitui în Sibiu.

Răspunsul la această recercare a noastră îl așteptăm până în 12 Noembrie a. c. la orele 6 p. m.

Guvernul maghiar a hotărât să trimită pe dl Jászi și Consiliul național român a fost încunoscîntat telegrafic că dănsul va sosi azi la Arad.

Azi dimineață a sosit la Arad cu tren special dl dr. Oscar Jászi, ministrul imputernicit cu rezolvirea chestiunii de naționalități. Ministrul a fost întovărit de-o numeroasă delegațiune, din care au făcut parte trimișii Consiliului național maghiar din Budapesta: P. Abrahám Dezső și Bokányi Dezső, ai Consiliului național maghiar din Ardeal; dr. Apáthy István prof. universitar, contele Teleky Aristid, dr. Somló Bodog și Vincze Sándor, ai consiliului național nemțesc din Ardeal; Emil Neugeboren și dr. Striegl și câțiva experți din minister: dr. Rácz Gyula, Kovács Alajos consilierii ministeriali, Szekeres Viktor concipist ministerial și dr. Szécsy József secretarul dlui Jászi.

Timpul tratatelor s'a fixat pe orele 11 a. m. Membrii Consiliului Național Român cari au fost delegați pentru conducerea tratatelor sunt următorii: dr. Ștefan C. Pop, Vasile Goldiș, dr. Ion Erdély, Eneas Grapini, Iosif Jumanca și Ion Flueraș, iar ca secretar al Consiliului național român a fost trimis dr. Gheorge Crișan.

Românii au fost primiți imediat de dl dr. Oscar Jászi, care le-a comunicat că pentru tratativele acestea s'au prezentat în numele Consiliului național maghiar din Ardeal dd. dr. Apáthy István, Vincze Sándor și dr. László Bodog, iar în numele Consiliului național german: dr. Striegl din Timișoara și dr. Neugeboren. — D. Vasile Goldiș a declarat, că Consiliul Național Român a adresat nota sa numai guvernului Consiliului național maghiar, prin urmare Consiliul național român numai dela guvernul maghiar așteaptă răspuns și nu e dispus să stea la discuții cu alte organe, deci nici cu cele două consilii; și de altfel refuzăm să stăm de vorbă în chestii politice cu dr. Apáthy, reprezentantul lumii vechi, al imperialismului, cunoscut de toată lumea la noi ca cel mai aprig partizan al

opresiunii, în concluziune orice discuțiune cu Apáthy ar fi zadarnică, iar dacă se va înzista totuș ca dănsul să ia parte la tratative noi vom fi siliți să le întrerupem. Dr. Jászi și-a cerut voie să se retragă nițel împreună cu reprezentanții celor două consilii la o convorbire intimă. Revenind d. Jászi comunică dlui Goldiș și celorlalți membri ai Consiliului național român că primește punctul de vedere românesc și cere voie ca reprezentanții celor două consilii din Ardeal cel puțin ca auditori să fie de față la discuții. Românii le-au permis aceasta, fiind în lumea întreagă toate discuțiile diplomatice publice.

Înainte de ordinea de zi la cuvântul dl dr. Ștefan C. Pop expunând situațiunea creată de revoluție, al cărui curs n'a fost pașnic, ci a produs în toată țara tulburări, jăfuiri, spargeri. Cu prilejul restabilirii ordinii însă s'au comis violențe și acte de sălbătăcie în toate părțile locuite de Români. D. dr. Ștefan C. Pop s'a înfățișat cu nenumărate dovezi că poporația românească a fost jertfa cruzimilor grozave.

Ministrul Jászi a declarat, că va face cele mai severe retoriuni și cere ca să i se dea date precise.

Rugăm deci ca să se comunice Consiliului național român din Arad esact, din toate părțile actele de cruzimi pentruca să se pornească cercetare aspră. Vom înșira și noi în „Românul”, o parte din cazurile de până aci de bașbuzucism ce ni s'au adus la cunoștință.

Ministrul Jászi a venit din Budapesta cu răspunsul la nota energică a Consiliului național român. A început să desfășure cu graiul viu acest răspuns, care este următorul în esență:

Guvernul maghiar recunoaște poporului român din Ungaria și Transilvania dreptul de proprie dispunere asupra sorții sale, în sensul principiilor cuprinse în solile lui Wilson. Guvernul maghiar este gata să predea Consiliului național român guvernarea asupra poporului român din Ungaria și Transilvania. Se poate deci constitui chiar mâine guvernul român al Românilor din Ungaria și Transilvania.

Totodată d. Jászi face apel la Români ca aceleași principii pe cari le profesază guvernul maghiar și pe baza cărora Românii se pot organiza și lua în mână administrația și celelalte forme de guvernământ, aceleași principii să le respecte și Românii față de Săcui și Sași unde aceștia dau majoritatea poporației.

D. Jászi își exprimă apoi dorința ca poporul român organizat să trăiască în raporturi bune, amicale cu celelalte popoare vecine.

După ce d. Jászi a terminat cu desfășurarea concepției de mai sus, primind în întregime el nota Consiliului național român, la cuvântul d. Vasile Goldiș, delegatul Consiliului

național român ca să conducă tratativele. D. Vasile Goldiș a făcut propunerea ca discuțiunea detaiată să se amâne pentru că pe deo parte Consiliul național român să se întruniască și să cumpănească amănunțit chestiunile meritorice, iar de altă parte să sosiască la Arad dl dr. Iuliu Maniu să participe la continuarea tratativelor.

D. dr. Iuliu Maniu va sosi probabil de seară la 10 ore. Dânsul va sosi negreșit până mâine la 10 ore a. m. Avem informații că în Budapesta s'au luat pregătiri ca dlui Iuliu Maniu să i se pună la dispoziție tren special, ca să colaboreze și dânsul cu strălucitul său talent la marele act politic ce se va încheia acum.

Ultima știre ce-o primim până acum este că la 4 ore d. a. membrii Consiliului național român s'au întrunit în biroul prefecturii pentru ca să li se comunice informațiile experților sosiți cu d. ministru Jászi dela Pesta.

Sub presidiul dlui dr. Ștefan C. Pop s'au întrunit azi d. a. la orele 5 Comitetul și Consiliul național român și a început desbaterile asupra răspunsului ce se va da dlui dr. Jászi. Desbaterile s'au întrerupt la 6^{3/4}, pentruca membrii Comitetului și Consiliului să poată participa la prelegerea politică ce-o va ținea d. Jászi la orele 7 în palatul cultural. La orele 9 se va relua firul desbaterilor cari continuă și până ce va sosi d. dr. Maniu.

Budapesta se pare a fi fost foarte alarmată de nota energică a Românilor. Cea mai vie dovadă este că bărbații noștri azi toată ziua au fost asediați formal aici în Arad de ziaristi sosiți din capitală. Nu știu dacă mai au timp și de interviewuri... Fiecare clipă li-e scumpă.

Aradul fierbe de activitate și enervare. Toți lucrează, se agită, se frământă, nimeni nu mai stă la rosturile sale și toți se pun la dispoziția celor ce dau ordine. Atmosfera asta încărcată este a zilelor mari. Toți simt că trebuie să puie umărul la clădirea edificiiului nou și măreț al vieții noastre publice reînviată, trezite din amorțeala și acalmia seculară a zilelor de iobăgie.

Actul politic ce se pregătește acum conține dispoziții provizorice. Până la conferința de pace el va da Românilor posibilitatea de a se organiza, de a se conduce pe sine însuși, de a-și restabili liniștea și a face muncă productivă. Cu cinste și demnitate, întăriți, cu deplină încredere în noi înșine să ne facem loc în concertul națiunilor libere ale Europei.

Să ne disciplinăm, strângem rândurile, să ne organizăm pentruca să putem duce la îndeplinire toate hotărârile și ordinele iubitorilor noștri conducători din Consiliul național român din Arad.

Pe tren cu d. Jászi.

Correspondentul nostru din Budapesta ne scrie următoarele:

— Dela corespondentul special al „Românului” —

Budapesta-Arad, la 13 Nov. 1918.

Ieri la orele 11 seara, la gara de ost în Budapesta se observă o vie și neobișnuită mișcare, garda națională maghiară inundă peronul și în scurt timp e ordine aproape exemplară. Publicul privește cu uimire, fără să înțeleagă pasul ce întreprinde guvernul maghiar, trimițând delegația sa în capitala prezentă a Românilor, cu scopul de a licvida Ungaria pe cale pacifică...

Ziaristii sosește în cete mari. Toate jurnalele din Pesta sunt reprezentate. Vine socialistul Bokányi și deputatul Abraham, mandatarii sfatului național

maghiar, vin diferiți referenți de secții ministeriale, vine odiosul Apáthy, „tigru” patentat din Cluj, vine reprezentantul evreilor Márton și deputatul sas Neugeboren. Cu puțin înainte de ceasurile 11 sosește ministrul Jászi, cu secretarul său. Ministrul nostru plenipotențiar în Budapesta, Dr. Erdélyi, sosește cu secretarul său Dr. Z. Boila. I se pune la la dispoziție un vagon separat.

Fetele sunt îngrijorate, ministrul Jászi sosește tocmai din conziliul ministerial, foarte nervos, palid la față, vorbește puțin cu Dr. Erdélyi, care comunică noui atrocități, ce s'au comis în Ardeal. Apoi se urcă cu toții în vagoane, și trenul prin un șuerat ușor semnaleză plecarea sa din Budapesta. Pe drum, se înțelege, nu prea putea fi vorbă de dormit. Toți, chiar și cei mai mici ziaristi, stau sub impresia momentului de o extremă importanță.

Dupăcât am putut constata, atât guvernul maghiar cât și toți politicienii de vază și chiar și presa se tem de pierderea ținuturilor locuite de Români. E vorbă numai să mențină ordinea cel puțin până la conferința de pace. În tot cazul orice ar hotări Români din punct de vedere politic, guvernul maghiar va protesta numai și va apela la simțul de drept al areopagului internațional.

Dimineața la orele 8 trenul special sosește în Arad.

D'ale Românilor.

Ziarul radical „Világ” scrie, în legătură cu tratativele ce le ținează Jászi cu Români următoarele:

Trimisul guvernului maghiar în orele cele mai apropiate merge la Arad, ca să trateze cu Consiliul Național Român. Frații și prietenii Români se vor convinge, că noi cu bucurie sinceră vom primi mâna întinsă. Nimeni dintre aceea, cari au aici cuvânt și putere nu voesc să-i seducă ori să-i scurteze în drepturile lor. Din contră: e dorința noastră fierbinte, ca să creăm o astfel de înțelegere, care să asigure pe veci drepturile tuturor națiunilor și să facă posibilă pe timpuri vecinice conviețuirea pacifică și colaborarea frățească a națiunilor. Noi nu avem sentimentul renunțării la drepturi prin aceste tratative, ci sentimentul, că aceste tratative sunt un dar al sortii pentru Maghiari, dar și pentru Români. E cea din urmă ocazie această pentru prietenie și pace. Dacă lăsăm să treacă sau neglijăm această ocazie, vai de noi. Dar vai și de Români. Pentruca atunci dela Arad până la Cluj, și dela Cluj până la Csikszeređa muntii și văile vor fi, în loc de adăpostul muncii pacifice, câmpul de luptă a unei agitații vecinice și a unei pregătiri penibile. În loc de resignare: răsvrățire. În loc de pace și prietenie: luptă. În loc de muncă frățească — cine știe, doar prăbușirea? — doar înarmarea pentru un viitor războiu? Groaznică perspectivă! Prietenii noștri Români — de bună seama — se vor îngrozi de ea tot așa ca și noi. Să le asigure deci toate drepturile — aceasta socotim noi, că e *major* natural — dar să facă posibil Maghiarilor ca să facă împăcarea prietenească cu ei și să trăiască în frățească înțelegere. Să-și deie seama, între altele, că lupta și iritația statornică ar însemna și aici și acolo, ieșirea la suprafață a reacției și naționalismului, încă și atunci, dacă am putea evita prăbușirea. Impăcarea frățească ar însemna atât aici, cât și acolo, învingerea și înrădăcinarea vecinică a democrației.

România a terminat mobilizarea armatei.

București. — Preparativele — începute de mai multe săptămâni pentru mobilizarea armatei române — s'au sfârșit. În Moldova și în părțile ocupate ale României au fost afișate — încă în cursul nopții — publicațiunile de mobilizare, prin care sunt chemați la arme toți Români dela 26—52 de ani. După informații de toată încrederea, mobilizarea e îndreptată în contra Germaniei. Români vreau să împiedece transportarea cantităților nepretuite de alimente, lână și alt material aglomerat de administrația militară germană pe lângă liniile ferate.

Grosul armatei germane a părăsit teritoriul României. Mackensen și-a așezat cartierul general în Craiova. Cea mai mare parte a trupelor și a persoanelor civile a rămas în România, pentruca comandamentul german a cuprins

toate vagoanele. Rămâne pradă centrala telefonului și telegrafului zidită cu cheltuieli enorme. Primul oficial maghiar de postă cu un personal de aproape 100 de inși, a plecat pe jos spre graniță.

Retragerea Nemților.

București, 11 Noembrie. — Prin ordin regal s'au luat măsuri în contra Nemților. Autoritățile germane au părăsit cu ziua de astăzi București, au rămas numai 4000 de oameni cu arme puține. București de ieri stau sub autoritățile române. Trupele refugiate din România în ocupate toate liniile ferate, cari duc din România și le folosesc numai dânsii.

Trupe mari franceze au trecut Dunărea. În București așteaptă sosi'ea lor pe astăzi.

Apel

cătră preoțimea română.

Frați preoți! Ceasul reînvierii neamului a sunat. Zorile mândre se reflectează măreț pe întreg orizontul neamului românesc. Solia îmbucurătoare trimisă de președintele Statelor Unite, Wilson, prin care se recunosc toate aspirațiunile noastre ca popor liber și independent, a umplut de firească bucurie orice inimă românească. Lanțurile grele, cu cari asupritorii de veacuri au încătușat mâinile, și picioarele noastre, au căzut sub vraja înțeleptelor vorbe ale lui Wilson, căruiua toată lumea, dar mai ales noi Români, îi trimitem omagii de sinceră mulțumită și recunoștință.

Apelăm, deci la voi, frați preoți români și vă rugăm în numele Consiliului național român, ca de pe amvon să vestiți poporul românesc, că afară de ajutorul lui Dumnezeu și de perseverența și tăria neamului nostru, numai președintelui Wilson avem să-i mulțumim, că și poporul românesc a intrat acum în șirul națiunilor libere.

Spune-ți poporului, fraților, că dator este în schimbul acetsui dar nepretuit, cu care ne-a cinstit lumea, să arate prin purtare vrednică și prin iubirea ordinii, că suntem demni de crucea ce ni-se dă.

Faceți-vă vestiitorii bucuriei neamului nostru și povățuitorii sinceri ai lui. Voi aveți încrederea deplină a poporului, vorba voastră e sfântă înaintea lui — puneți-vă deci cuvântul vostru în favorul cauzei sfinte.

Vestiți poporului, fraților, că numai bunăînțelegerea, pacea și așteptarea ne pot ne deplin asigura împlinirea tuturor dorințelor. Neînțelegerile, tulburările și dedarea la fapte urâte și fărădelegi, întunecă numai cinstea neamului. Națiunea noastră acum mai mult ca ori când are lipsă să fie văzută în deplina ei curăție și frumsețe.

Pentruca gardele noastre naționale mai ușor să poată face ordine în comune, fiind voi frați preoți, cunoscătorii cei mai buni ai poporului, puneți-vă în legătură cu acesta, dați-i sfatul vostru, dați-i îndrumările de lipsă.

Arad, la 12 Noembrie 1918.

Vlad, major	Vasile Debu
comandantul gardei naționale române	preotul gardei naționale române

Spre lumea nouă.

Situația în Ungaria.

Armistițiul s'a încheiat definitiv. Guvernul maghiar stă acum în fața unor două probleme de mare importanță: problema națiunilor nemaghiare din țară și înfăptuirea formei noi de stat, republica. Rezolvirea amândurora o consideră de urgență, în vederea apropiatei conferențe de pace.

În Consiliul național maghiar s'a format adecă părerea, că viitorul Ungariei de azi depinde în rândul întâi dela faptul, dacă se pot crea cu națiunile nemaghiare din țară astfel de raporturi, în urma cărora acestea — asigurându-li-se cele mai largi aspirații — să prefere rămânerea în cadrele Ungariei istorice; acest viitor depinde în al doilea rând dela noua formă de stat, respective dela accelerarea înfăptuirii republicei.

Guvernul maghiar a și început

tratatul cu Consiliul național român

Prin mijlocirea ministrului Oscar Jászi și a unei delegații, în care e reprezentat și Consiliul național maghiar din Ardeal. Aceștia au sosit azi în Arad cu intenția, de-a reduce „pretenziunile Românilor la cercurile curat românești”. Tratatul decurge. În același timp urmează

tratatul și cu Cehii

referitor la aspirațiile lor la teritoriile slovace și în legătură cu ocuparea, până acum, alor patru comitate slovace. În legătură cu aceste tratative guvernul maghiar, prin Károlyi, rectifică hotărârea de ieri de-a se opune cu arma ori căror atacuri îndreptate împotriva granițelor țării de azi. Prin aceasta, adică, guvernul maghiar a atras numai atenția guvernului ceh, că trupele cehice au pătruns în Ungaria fără prealabila declarație de războiu, iar fără această declarație trupele cehice le consideră de trupe neregulate, cari primejdiesc averea și viața locuitorilor.

Sfârșitul tratatelor guvernul maghiar nu-l așteaptă, pe semne, nepregătit. Noul ministru maghiar de războiu a ordonat ca anumite contingente să fie chemate

din nou sub arme,

iar în adunarea de constituire a așa numitei „Alianțe regnicolare a ofițerilor și subofițerilor” — ținută în Budapesta — a declarat: „Nu sufăr nici un consiliu militar în țară”.

Regimentul Săcuilor

reg. 82 n'a fost desarmat.

Intorcând dela front, garda civilă din Oradea mare voia să-l desarmeze. Căpitanul regimentului s'a opus, a ținut o vorbire agitată; a vorbit apoi și seful de gară, iar regimentul Săcuilor a plecat cu puști, mitraliere, muniție — în mijlocul unei însuflețiri și emoții generale — împotriva invaziei străine și a tulburărilor dinăuntru — cum scrie corespondentul.

Republica

se va înfăptui curând, după toate semnele. La proclamarea de ieri au sosit o mulțime de aderente la consiliile naționale maghiare locale, cari cu mila căria cer republica.

Pentru înfăptuirea republicei s'a ales din sânul guvernului maghiar și al consiliului național maghiar 500 membri, fiind reprezentate toate partidele. „Încât e posibil, vor fi reprezentate și consiliile naționale ale naționalităților”.

Dieta nu va mai fi convocată. Consiliul național maghiar e azi și

for legislativ.

Camera e în urmăre ca și dizolvată. În clipa, în care se va proclama republica, se va dizolva și forma camera. Casa magnaților, socotită deja de stată de pe acum, va fi reformată în spirit pronunțat democratic. Carol de Habsburg va abdice în curând și de tronul maghiar, asemenea și principii de dreptul de moștenire.

Ocuparea a început.

În Budapesta au sosit deocamdată 70 de ofițeri și 1000 feciori francezi. Reprezentanța orașului, care luase de mai înainte la cunoștință sosirea trupelor franceze, a rugat pe cei ce „primise bucuroși pe ofițerii francezi” să-i încvartireze la ei.

Un ofițer a declarat: Proprietatea privată și viața locuitorilor le socotim de sfinte și le vom apăra. Noi nu suntem barbari și nu suntem Nemiți”.

FRĂMĂNTĂRI ȘI LUPTE SPRE LIBERTATEA NAȚIONALĂ.

Ungaria.

Ucrainenii și-au formulat dreptul la comitatele Maramurăs, Ung și Bereg.

Legionari poloni — după gazetele maghiare — „fac mișcări suspecte”.

Austria.

Agentia telegrafică slavă comunică: Adunarea națională din Praga se va ținea Joi. Republicii cehoslovace vor aparține Tara cehă, Moravia, Silezia și 18 comitate din Ungaria. Aceste 18 comitate au un teritor de 142 mii klm. pătrați și fac — țara Ardeal — cam un sfert din teritoriul de azi al Ungariei.

Miscările republicane în Viena, sub spuză în vremea din urmă, au izbucnit iarăși cu vehemență. Se pregătește o grevă generală; greviștii vor să ocupe Hofburgul, Schönbrunnul, gările. Azi s'a și declarat republicat Austriei nemțești.

În fața situației Carol, azi exîmpărat, a abzis de tronul Austriei, cerând voie să locuiască în Austria. I s'a dat; a plecat din Viena la castelul său din Eckertsau, în civilă.

E întrebare însă, zice „Pesti Napló”, dacă abdicarea e sinceră. Czernin, Windischgrätz cu întreaga camarillă odioasă lucrează din răspuțeri în Svîțera în interesul Habsburgilor. Colportează minciuni groaznice ca să seducă pe royalști și pe conservatori. Vreau să-i convingă, că manarhia e prada bolșevismului și în urmăre camarilla lui Carol de Habsburg n'ar avea nimic în contra, dacă trupele antantei ar face rânduială în Ungaria și Austria.

Italianii pretind întreg litoralul adriatic. Au ocupat până acum Abbazia, Vołosca și Lovrana. — Ei au preluat și fosta flotă autstro-ungară, abdicând de ea Slavii de sud. (se).

Cum trece mărirea oamenilor.

În Serajevo au fost împușcați doi oameni și de-asupra cadavrelor lor s'a aprins lumea întreagă: cel mai uriaș foc din lume, ce a ars patru ani și jumătate fără întrerupere.

Moartea alor doi oameni a cauzat moartea milioane! Feudalismul a trimis la esafod floarea popoarelor, ca pe ruinele rămase din incendiul mondial să-și poată susține stăpânirea cu toate păcatele de veacuri.

Un prinț atotputernic a vrut să nădușe un popor, conștiiu de sine. Din lupta mare pe moarte și viață — falnicul Habsburg s'a întors la strămoșii săi păcătoși, iar din focul de prefacere aprins pe urma lui, triumfează ideea națională și libertatea universală. — S'au sfârșit cătușele ruginite ale puterii oligarhice, s'au desfăcut legăturile nefirești, ce țineau la olaltă atâtea popoare! Libere toate popoarele! Liberi și stăpâni și noi pe soartea noastră. La un loc cei de un sânge și de o limbă!

Ar fi crezut vr'odată Habsburgul încăpăținat, că el va fi motorul atâtor schimbări? Pentru un cap încoronat s'a pornit marele războiu și azi a căzut capul atotputernicului Kaiser și s'a sfârșit războiul. Jertfe au dat toate popoarele, milioane au săngerat și împăratul Wilhelm, care a pretins sacrificii de moarte dela ai săi făcea la declarări și declamații și ținea morțiș la tron. Și azi semizeul Teutonilor pribeg în țeri străine, alungat de ai săi își ispășește păcatele. Cu el au apus pentru totdeauna vremea regilor. Să și dispară tot ce nu-i fireesc și nu-i spre binele popoarelor. (be).

Organizarea Românilor.

Miscarea națională în Tara Bârsei.

Despre constituirea Sfatului național român din Tara Bârsei aflăm din Gazeta Transilvaniei următoarele:

Încă Vineri dimineață ne-au luat vre-o câteva nobilități așazicând de pe stradă și au încercat să ne octroieze aderarea la „Magyar Nemzeti Tanács”. Dl părinte protopop Saftu în urma consultării cu alți 7 fruntași, a avut însă curajul și demnitatea să declare, că noi stăm pe baza declarației citite în parlamentul din Pesta de dl deputat dr. Alex. Vaida, iar intrarea în „Consiliu” a făcut-o pendentă de hotărârea adunării naționale, care avea să se convoace pe ziua următoare. Compatrioții însă au avut temeritatea să pună iscăltura dlui protopop și a dlui avocat Garofu sub un manifest, care numai în armonie cu concepția noastră politică nu era.

În această stare des pîrit s'a făcut intrunirea, la care a participat multă lume din Brașov și din provincie.

Dl presedinte, părintele protopop Saftu își păstrează în mijlocul viforului calmul și tactul. S'a constatat unanim necesitatea unei organizații naționale și imediat s'a constituit o comisie de 32 membr, care să formeze Sfatul popular al Românilor din Tara Bârsei.

În sfârșit adunarea într'o minunată pornire de avânt a proclamat cu unanimitate exercitarea dreptului nostru de liberă dispunere și cău-

tând imnul național s'a dizolvat renăscută suflătește.

Adunarea națională în Lugoj.

Românii din Lugoj s'au manifestat în mod grandios, Duminecă în 3 Noembrie, într'o adunare ținută sub ceriul liber. Au participat mii de oameni, civili și soldați, casă se pronunțe în tăiașdată liber în fața situației noi. Știrăa adunării improvizate s'a dat din gură în gură prin tinerimea însuflețită.

A venit clerul ambelor confesiuni în frunte cu P. S. Sa episcopul dr. V. Frențiu și protopresbiterul ort. român dr. Gh. Popovici. Au venit ofițeri români constituiți în Consiliu național român, toți soldații români aflători în Lugoj sub conducerea maiorului Remus Dobo, ofițerii români conduși de dr. I. Baltescu, intelectuali, industriași, economi, săteni din comunele învecinate. Poliția n'a fost de față.

Manifestarea spontană a fraților lugoieni a decurs în cea mai perfectă ordine și în mijlocul unei însuflețiri generale, într'un glas s'a aclamat încrederea și alipirea neclintită față de Consiliul național român. S'a luat poziție contra eventualelor încercări de aranjamente și transacții locale și regionale și s'a protestat contra nelegiuirilor ce le comit bandele de tăciunari și țefuitori în mai multe locuri și contra concepției și părenii, că aceste acte volente ar fi propriul poporului românesc. Faptele tăciunarilor și țefuitorilor nu sunt fapte românești, dar sunt scuze contra războiului și contra acelorora, cari au forțat luptele pânăce s'a prăbușit întregul sistem militarist incapabil a mai susține ordinea și disciplina în șirele proprii.

Pentru a preveni anarhiei se decretează înființarea primului batalion românesc din foștii honvezi ai reg. 8 și alte trupe. Ofițerii și soldații acestu batalion românesc, cari erau de față cu cocardele naționale pe chipiu, u fost obiectul celor mai călduroase aclamațiuni, iar vorbitorul lor, căpitanul Dr. George Gârda a trezit lacrimi de emoție, când a făcut din adâncimile inimei sale românești apelul să se înroleze în glorii români în primul batalion românesc. Sub impresia acestor cuvinte însuflețite s'a decretat și trebuința unui impost pentru crearea fondului național.

Adunarea a fost deschisă de fruntașii bănățenilor dl dr. V. Braniste. De prezident a fost aclamat P. S. Sa părintele episcop Dr. V. Tr. Frențiu. Între aclamații și-a luat locul la masa prezidială dl maior Remus Dobo, prezidentul Consiliului militar român din Lugoj. După discursul rostit de dl Dr. V. Braniste, au mai vorbit profesorul dr. Victor Băplea, dr. G. Gârda, dr. G. Dobrin.

După cuvintele de încheiere ale prezidentului P. S. Sa dr. T. V. Frențiu, întreaga adunare întonează imnul spontan, stând toți în picioare cu capetele descoperite „Desteaptă-te Române”. Cânta vlădica între țărani, maiorul între soldați, cântau cu mic cu mare toți și pe când cântau pe multe fete curgeau lacrimi sfinte de emoție. Era cel dintâi „Desteaptă-te Române”, cântat liber în adunarea publică, ziua la amiaza sub ceriul, din ai cărui nori se strecurau picuri fini de ploaie mărunță... Plângea și firea cu noi de bucurie și fericire.

Din Soimus.

comitatul Arad, corespondentul nostru ne scrie: Duminecă în 10 Noembrie n, a, c, a venit în comuna noastră dl licitenent dr. Beles, însoțit de protopopul Procopie Givulescu și întreg poporul din Radna, cu steag românesc în frunte, ca să formeze garda națională. Noi mic cu mare tot cu steaguri l-am primit și înaintea sfintei biserică cu mare însuflețire am format garda națională română. La cel dintâi cuvânt s'a înrolat 60 de inși. Ofentele pentru susținerea gardei decurg. Serbarea noastră națională a decurs în ordine, cu însuflețire și demnitate. Moment înălțător a fost, când părintele protopop îmbrăcat în odăjzii a ureat tribuna și cu sfânta cruce în mână a luat jurământul frumoși noastre garde. Trecând paza comunei în mâinile gardei jafuri și turburări n us'au întâmplat.

Organizarea Românilor din Dobro.

În ziua sfântului Dumitru într'o mare adunare populară, Românii din Dobro s'au constituit cu un entuziasm nemărginit în Consiliu național român. Tot atunci și soldații români au format sub conducerea dlui locotenent Ioan Băbes garda națională, jurând credință și supu-

nere Consiliului național român, și luând asupra sa sarcina susținerii ordinii publice.

Organizarea Românilor din Ilia-Murășană.

În 2 Noembrie în urma evenimentelor revoluționare s'a constituit în Ilia un consiliu național maghiar din 13 persoane.

A doua zi în 3 nov., au constituit și Românii din Ilia un Consiliu național român din d-nii: dr. Ștefan Rozvan, președinte și membrii: Iosif Dimper, Maximilian Zomonița, Petru Buda și Ioan Cărmăzan.

Și în cercul Ilia s'au mai întâmplat jafuri și turburări, cari însă au fost sufocate, durere, nu fără jertfe.

Jafurile le-au pricinuit beția. De prezent e ordine completă, căci s'au constituit și pe sate Consilii naționale române și s'a uorganizat garde naționale.

Din Cluciu

comitatul Aradului ne sosește vestea, că conducătorii comunei înainte de a sosi trimisul C. N. R., din inițiativa proprie, încă în 3 Nov. st. n. — au format garda națională română, arborând steagul național pe casa comună. Furia revoluționarilor s'au găsit în față cu garda bine organizată, și numai bravilor gardiști li se atribuie ordinea și liniștea perfectă din comună.

X. Y.

Un domn, o credință, un botez...

În ziua mucenicului Dimitrie s'a adunat toată suflarea românească din B. Comloș la adunarea națională română. Președinte fost aclamat: dr. Ștefan Pascu, care deschide dunarea îndemnând poporul la ordine. Dr. Nicolae Brânzeu, protopopul gr. cat. accentuează dărâmarea lumii vechi, încheiând cu: „Veniți să bem beutură nouă și Cristos a înviat, să ne veselim popoare”. Părintele Vasile Medrea a vorbit despre suferințele Românilor celor dela fronturi și a celor de acasă. Teodor Bucurescu vorbește despre „plinirea vremii”, vestită prin apostolii neamului nostru încă înainte de război”. Avem noua poruncă în limba noastră, poruncă de pace, dela statul național român; ascultați și vă supuneți acestor porunci! Unanimitate și însuflețiri strigă adunarea: „ascultăm!”

— Ridă mâna dreaptă! Toată suflarea românească ridică mâna și depune jurământul, că se supune și ascultă hotărârile statului nostru.

Președintele a citit motiunea prin care: Poporul român din Comloșul-bănățean exprimă votul său de încredere comitetului și sfatului național român, — amintind că și B.-Comloșeni stau pe baza manifestului clubului național român, citit în parlamentul ungar de deputatul Vaida.

S'a ales sfatul național local, comitetul militar și garda națională română, comandant: sublocotenentul George Nicoară.

Întreaga dorință fierbinte a B.-Comloșenilor și a tuturor comunelor românești din jur o exprimă scurt: Un domn: *partidul național român*, o credință: *Unirea tuturor Românilor*, un botez: „*Dela Nistru până la Tisa*”.

Oficieri și soldații români din garnisoana Vârșet și cei din Banatul sudic s'au constituit în Consiliu militar național român, care stă solid la dispoziția consiliului național român.

Declară, că atitudinea lor o vor conforma întru toate hotărârilor ce le va lua consiliul național român, căruia se alipesc cu credință neclintită.

Declară în fine, că sunt gata a conlucra totdeauna în orice direcțiune la susținerea ordinii înăuntru și înafară.

În fruntea comitetului stau: Locot.-colonel Gavril Mihailov, președinte; Maior Petru Jucu, vicepreședinte; secretari: Căpitan Dr. Iustin Cluga, Locot. Romulus S. Molin.

Adunarea populară din Șeitin

ținută în 11 Noembrie n. a constituit Consiliul național român și garda națională română pentru comuna Șeitin. Meritul principal al organizării îl are înflăcăratul român, Niculiță Manta, farmacist. — În cursul adunării preotul Petru Nemet și protopopul George Maior au schițat poporului situația de azi și perspectivele zilelor de mâine; subloc. George Ardelean, trimisul consiliului național român central din Arad, îndeamnă în ordine și roagă adunarea să constituie Consiliul național român local. Niculiță

Manta, căruia i se mulțumește convocarea adunării, luptând cu mari greutate, arată merita Consiliului. 40 bărbați de încredere, aleși din toate păturile, constituie comitetul executiv lo: cal: N. Manta președinte, N. Gheran v.-președ. și Uros Pinteș notar. — În frunte cu inv. D. Micu s'a instituit o comisie pentru îngrijirea familiilor soldaților înapoiați. Subloc. George Ardelean i se încredințează conducerea gardei naționale române și se îndrumă să meargă cu garda la Anad, să depună jurământul de fidelitate Consiliului național român central. Adunarea s'a încheiat cu înflăcăratele imnuri naționale.

Din zilele de azi.

— Impresii. —

Mișcări de revoluție! Libertate! Sufletele-s agitate, sguđuite de-un fel de desorientare și totuș ceva cald, plin de nădejde ce umple inimile și întreg orașul ca'ntr'un glas e'n picioare și strigă dela unul la altul cuvântul plin de vrajă: *libertate!*

Orașul fierbe în sgomotul cetelor de soldați și muncitori, femei, copii, gaminii ai căror este situația clipei și toți, fără să se ntrebe ce-are să fie, ce aduce ziua de mâine, stăpânesc situația și pornesc mișcarea lumii amorțite. Un fel de ușurare e zgrăvită pe fețele trudite de suferințele celor patru ani din urmă și ca'ntr'un fel de buimăceală trece vorba'n largul ei, s'a sfârșit războiul!

Este ceva rezolus și puternic în descătușarea lanțurilor de secolii ce ținea lumea noastră ferecată și toți ne-o cetim din ochi, o știm, o simțim atât de puternic încât vorbe nu mai încap, că s'au rupt lanțurile. — Băjbăie străzile de lume liberă, soldați cari fără șovăială își rup rozetele de pe chipuri, își aruncă puștile, își rup sulilele, resturile sclăviei și-a măcelului în cari au fost purtați pentru stăpâni. Jurământul dat împăratului este nesocotit într-o clipă spontană și înlocuit cu cel mai sublim și puternic instinct de om: *libertate!*

Plebea are sărbătoare. E rândul ei să stăpânească. Dispune un geam spart la ofirmă prea îmbogățită din sudoarea ei, asediaza o prăvălie care prea strigă a bogăție, și ea, plebea, este motorul care mișcă masa, inspiră îndrăzneală și nu cunoaște frâu. După o oră-două abia ce-a sunat fanfara libertății, soldați scăpați de poruncă, dau goană spre gări, în străzi spre satele apropiate, spre casă, fără arme, cu desagii în spinarea încovăiată de patru ani de chinuri. Nu se mai ține ordin, nu mai este putere să nfrâneze aceasta gloată slobozită. Spre casă! „Războiul s'a sfârșit” și „nu mai e nici împărat”, iată frânturi de vorbe ce trec din gură'n gură ca vis, puternic, vis vrăjit.

Se'nșerează ziua de toamnă târzie, zi umedă și rece, întunecată. Dela apus vine lumină. Orizontul întreg arde în pară roșie, orașul apare ca o fantomă în zarea asta puternică ce vine dinspre apus. Ziua dintâi de sbucium, zguduire, bubuituri de sărbătoare libertății. Orașul e luminat la flăcările milioanei îngrămădite în muniții pe cari poporul, stăpân infuriat, îl dă pradă răsunării clipei ce-a așteptat-o cu neastâmpăr. Focul sguđuie orașul, improașcă groază și ntunecă sufletele cari nu pricep că făclii trebuie să deschidă cărările întunerecului. Flăcările mistuie, plebea sărbătorește în jaf, și duce tot ce le dă forța celor două brațe vânjoase, întărite de sălbătăcia momentului înfricoșător de măret.

Treziți din buimăceala clipei dintâi, ai noștri sunt la locul lor. O zi-două și-avem garda națională și consiliul militar sub prezidiul căpitanului T. Serb.

Toți ca și unu pornesc pe sate, ofițeri și soldați să nfrâneze poporul, țărânul nostru chinuit, să-l lămurească asupra sfinteniei zilelor ce ne-a fost dat să ajungem, timpuri în care vrednici să fim de răsplata ce ni se dă după veacuri de lanțuri și sclăvie. Tricolorul nostru urgisit înainte pe aceste plaiuri călcate de străini, purtat în libertate acum își face efectul. Apelul gardei naționale are puternic răsunet. Ofițeri și soldați de rând, sosiți de pe fronturi îndepărtate, nehotărâți de goana nebună a zilelor întregi în cari au trecut prin jaf, foc și sânge, aleargă înalfețiți la glasul românesc ce-i chiamă.

Cete după cete vin feciorii dela sate cu steagul nostru tricolor, cântând cântări știute în ascuns azi libere în fața lumii străine și se oprește orașul la vederea lor, iar noi îi așteptăm și îl urmărim pas cu pas în mândră admirare. Jandarmii nu-l mai

oprește în drum cu pușca și nici sulita nu-i mai taie carnea! Ci tricolorul nostru fâlfăie în aer, falnicul nostru tricolor, și străbate răsunetul: Pe-al nostru steag e scria unire!

De dimineața până seara în curtea deșertului Dr. St. C. Pop sub cerul liber la fâlfairea steagului nostru tricolor, românii noștri jură, jurământ sfânt spus cu glasul ridicat de preotul militar Debu, repetat de glăsurile sutelor, conștii de datorințele ce-i așteaptă în noua viață de mâine. Puternicele „așa să-mi ajute Dzeu” cutremură văzduhul și glasul liber românesc întipărește pentru vecie în inimi sfintenia acestor clipe.

D. deputat St. C. Pop adresează tuturor cuvinte de însuflețire și alături de el falnicele-i fiice, mândrii ale neamului nostru n'au clipe de odihnă și pentru ori care cuvinte de îndrumare și tricolorul nostru ce-l împart tuturor este purtat cu și mai multă mândrie primit din mâni de femei române, demne de menirea ce-o au în zilele mari de astăzi.

Românul, Românul ne trebuie! Nu cunoaștem greutate și piedeci, mulțimea cere ziar român, slovă a noastră după întunecarea de doi ani și jumătate! Nu-i redactor, nici tipograf, mașinele au ruginit și cerneala a secat în călimară. Însă voință, care izbucnește cu o astfel de forță elementară, nu cunoaște obstacol. Profesorii și un preot militar sunt redactori, un tipograf-doi împrumut, românele noastre-s expeditoare, administratoare, miile de ziare se împătură de mâni delicate de copile abia ce-și dau contribuția pe altarul național și — obstacolul pieri ca prin minune. Și tot ele pleacă la gară cu cele dintâi pagini de lumină ce vor încălzi inimile celor ce așteaptă cu sete lumina prin glasul cărturarilor noștri.

După doi ani și jumătate luat-am din nou peana în mână să scriu aceste palide impresii, cuvinte trecătoare din istoria zilelor de azi.

INFORMAȚIUNI.

Biroul central al Consiliului național român și secția militară a acestui consiliu s'a mutat din casa dlui deputat dr. St. C. Pop în școala civica de vaci din piața Ferre (erenc ter) în apropierea spitalului comitatens. Telefon: 939.

TRICOLORUL NAȚIONAL ROMÂN de azi înainte îl vom arbora pe edificiile tuturor gărilor. Ministrul de război a luat dispoziția ca aceasta să se facă pretutindeni pe teritoriul pe care Consiliul național român îl va lua sub conducerea sa. *Ofițerit și soldații români* sunt obligați ca să se prezinte în localul pus la dispoziția Consiliului național român și să depună jurământul, nu vor fi oțărâniți de nimeni și nu li se va întâmpla nimic. Jurământul este obligator, pentru fiecare ofițer și soldat român!

Armata maghiară. Guvernul maghiar a dat ordin pentru organizarea unei armate maghiare, care se va compune din *armata proprie*, formată din cele cinci contingente mai tinere de soldați, anume din cei născuți între anii 1896—1906; 2. din *garda națională* și 3. se formează din voluntari.

O ceată de voinici din Măndrutoc, foști soldați, au venit azi la Arad în frunte cu preotul și învățătorul lor, *Iancu Ștefanuș și Nicolae Cristea* și au depus jurământ Consiliului național român. În pluton, cu mândru port de sărbătoare, cu frunză de stejar în pălării, cu învățătorul lor, militar, și câțiva voluntari români și cu un steag românesc... s'au oprit și în curtea „Românului”, cântând „Hai să dăm mână cu mână” și „Desteaptă-te Române”. Îți era drag să auzi comanda perfect românească. Nonă însuflețitor muncitori cu condeiul și cu slovele mașinilor, ni-a căzut bine atenția ce ne-au dat și demnitatea ce-am văzut... Mulți înainte!

Nou guvern român. Regele a încredințat generalului Coandă formarea guvernului.

La administrația ziarului „Românul” aflată aplicare momentană

DOUĂ DOMNIȘOARE.

Sunt preferite cu scrisoare frumoasă și cu ceva praxă de birou.

Administrația ziarului „ROMÂNUL”.

Redactor responsabil: *Dr. Sever Miclea*, Editor responsabil: *Aurel Rusu*.

Pretul unui exemplar 30 fileri.